

हिमसंस्कृतवार्ताः

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper

नवा प्रेरणा नवोत्साहः

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

1

22.03.2024 शुक्रवासरः वि.सं. २०८० फाल्गुणशुक्लपक्षः त्रयोदशी चैत्र ०९ प्रविष्टांशः

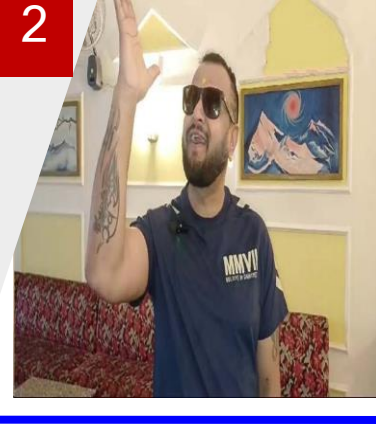
Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

■ पृष्ठ-3 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-150

समाजे मोदिनः प्रभावः
सम्प्रति भाजपा- अभिलेख-
मतैः चत्वारि
लोकसभासभानि जेष्यति :
सुरेशकश्यपः

विदेशेषु अपि
हिमाचलीसंस्कृतेः
प्रभावः, नाटीगायकः
कुलदीपशर्मा लन्दननगरे
सम्मानं प्राप्तवान्

ऊनायाः जिला-
प्रशिक्षणसंस्थाने सम्पन्ना
माध्यमिकविद्यालयस्य
भाषाशिक्षकाणां
कार्यशाला

प्रमुखाः वार्ताः

विश्वे इलेक्ट्रॉनिक
इत्यादिभिः माध्यमैः

जायमानं अपशिष्टं वर्धते

संयुक्तराष्ट्रसङ्घस्य संस्थाभिः सचेतना दत्ता यत् विश्वे इलेक्ट्रॉनिक इत्यादिभिः माध्यमैः जायमानं अपशिष्टं वर्धते। अस्य पुनःप्रयोगस्य प्रतिशतं न्यूनमस्ति, तत्रैव भविष्ये अपि न्यूना सम्भावना दृश्यन्ते। संस्थाः ई-अपशिष्टं परित्यक्तं उपकरणं इति परिभाषयन्ति। एतेषु प्लग-बैटरी-मोबाईलफोन-इलेक्ट्रॉनिकक्रीडासामग्री-टीवी- माइक्रोवेव-ओवन- ई-सिगरेट-लैपटॉप कम्प्यूटर-सौरपटलः इत्यादिनि यन्त्राणि सन्ति। संस्थानां गणनासु विद्युत्वाहनानां अपशिष्टं न समाविष्टम्। संयुक्तराष्ट्रसङ्घस्य अन्तर्राष्ट्रीय-दूरसञ्चारसङ्घः अनुसन्धानशाखाः (UNITAR) एकस्मिन् प्रतिवेदने उक्तवती यत् २०२२ तमे वर्षे प्रायः ६२ कोटिदण्ड ई-अपशिष्टं सञ्चयः अभवत्। २०३० तमे वर्षे एतेषां अपशिष्टानां सञ्चयः ८२ कोटिदण्डपर्यन्तं भवितुं शक्यते। सर्वेषां ई-अपशिष्टानां अर्धभागः एशियादेशात् आगच्छति। वार्तानुसारं केषुचित् देशेषु ई-अपशिष्टस्य अथवा तस्य संग्रहणस्य विषये अपि नियमाः सन्ति। यूरोपे पुनःप्रयोगस्य संग्रहणस्य च दरं चत्वारिंशत् प्रतिशतं अधिकं भवति। अत्र प्रतिव्यक्ति अपशिष्टजननस्य दरः सर्वाधिकं भवति अर्थात् प्रायः १८ किलोग्रामः।

इन्डोनेशियादेशस्य
प्रबोवो-सुबियांतो
राष्ट्रपतिनिर्वाचने
विजयं प्राप्तवान्-
निर्वाचन- आयोगः

निर्वाचनायुक्तानां नियुक्तौ प्रतिबन्धः नास्ति,
सर्वोच्चन्यायालयः अधिनियमस्य
वैधतायाः परीक्षणं करिष्यति

हिमसंस्कृतवार्ताः - प्रवीणकुमारः

निर्वाचन- आयुक्तानां नियुक्तिविषये सर्वोच्चन्यायालयेन उक्तं यत् विधेः आवाहं कुर्वन्तः याचिकाः लम्बिताः एव तिष्ठन्ति। न्यायालयेन द्वयोः नूतनयोः निर्वाचन आयुक्तयोः नियुक्तिं चुनौतीं दत्तवन्तः आवेदनानि निरस्तानि कृतानि। सर्वोच्चन्यायालयेन उक्तं यत् सदैव सुधारस्य आवश्यकता वर्तते किन्तु अस्मिन् क्षणे वयं न अनुभवामः यत् सर्वकारेण निर्मितस्य कानूनस्य हस्तक्षेपस्य आवश्यकता अस्ति। निर्वाचन आयुक्तानां नियुक्तिविषये सर्वोच्चन्यायालयेन उक्तं यत् कानूनस्य आवाहं कुर्वन्तः याचिकाः लम्बिताः एव तिष्ठन्ति। परन्तु न्यायालयेन द्वयोः नूतनयोः निर्वाचन आयुक्तयोः नियुक्तिं चुनौतीं दत्तवन्तः आवेदनानि निरस्तकृतानि। अपि च अगस्तमासे निर्वाचनआयुक्तानां नियुक्त्यर्थं निर्मितस्य नूतनस्य विधेयकस्य संवैधानिकतायाः विषये सर्वोच्चन्यायालयः श्रवणं करिष्यति। निर्वाचनायुक्तानां नियुक्तिसम्बद्धस्य कानूनस्य संवैधानिकवैधतां चुनौतीं कुर्वन् याचिकायां शक्यते।

सर्वोच्चन्यायालयेन केन्द्रसर्वकाराय ६ मासस्य समयः दत्तः।

प्रकरणस्य श्रवणं कुर्वन् न्यायाधीशः खन्ना अवदत् यत् अन्ये सर्वे नियुक्तिविधयः दोषपूर्णाः इति वक्तुं न शक्नुमः। तस्मिन् एव काले वरिष्ठः अधिवक्ताः गोपालसंकरणारायणः अवदत् यत् संविधानस्य संस्थापकाः परिकल्पितवन्तः यत् संसदस्य पक्षतः विधिकार्यं कर्तव्यम् इति। सर्वोच्चन्यायालयेन उक्तं यत् 'सर्वकारेण नियमः कृतः, न्यायालयात् निर्णयः यदा आगतः तदा सः तत्र नासीत्, अतः नियुक्तिनिषेधः कर्तुं न शक्यते।'

अमेरिकादेशः कार-ट्रकयोः कृते
नूतनानि प्रदूषणमानकानि
निर्धारयति-राष्ट्रपतिः बाइडेन्

अमेरिकीराष्ट्रपतिः जो बाइडेन्
इत्यनेन वाहन-उद्योगे विद्युत्-
कार-निर्माणस्य गतिं
वर्धयितुं वाहन-उत्सर्जनस्य
विषये कठोर-नियमानां
प्रवर्तनस्य घोषणा कृता।

सः एकस्मिन् वक्तव्ये अवदत् यत् अमेरिकादेशः कार-ट्रकयोः कृते नूतनानि प्रदूषणमानकानि निर्धारयति। राष्ट्रपतिः बाइडेन् उक्तवान् यत् अमेरिकादेशस्य श्रमिकाः स्वच्छकारयानानि ट्रकयानानि च निर्मातुं विश्वस्य नेतृत्वं करिष्यन्ति। पर्यावरणसंरक्षणसंस्थायाः (EPA) अनुसारं नूतननियमानुसारम् आगामिषु त्रिंशत् वर्षेषु सप्तअर्बटनकार्बनडाय-आक्साइड इत्यस्य उत्सर्जनं निवारितं भविष्यति। गतवर्षे नूतनकारविक्रये विद्युत्वाहनानां भागः केवलं सप्तबिन्दुषट्प्रतिशतम् एव आसीत्। ईपीए-अनुसारं २०३२ तमे वर्षे यावत् ५६ प्रतिशतं कारविक्रयस्य ३५ प्रतिशतं विद्युत्वाहनानि भविष्यन्ति।

जनान् जलस्य महत्त्वं ज्ञापयितुं जलस्य
संरक्षणाय च प्रतिवर्षं मार्चमासस्य
द्वाविंशतिः दिनांके विश्वजलदिवसः आचर्यते

22 मार्च : विश्व जल संरक्षण दिवस

हिमसंस्कृतवार्ताः- डॉ नरेन्द्रराणा सिरमौरः। जलमेव जीवनम्... अस्माभिः एतत् सर्वदा श्रुतम्। परन्तु वयं सम्भवतः न जानीमः यत् अस्यां पृथिव्यां ७१ प्रतिशतं जलस्य प्रायः ३ प्रतिशतं जलं पेयम् अस्ति। अनेकेषु देशेषु बहवः क्षेत्राणि सन्ति यत्र अद्यत्वे अपि जनाः पेयस्य प्राकृतिकजलस्य आकांक्षां कुर्वन्ति। जनान् जलस्य महत्त्वं ज्ञापयितुं जलस्य संरक्षणाय च प्रतिवर्षं मार्चमासस्य द्वाविंशतिः दिनांके विश्वजलदिवसः आचर्यते। विश्वजलदिने संयुक्तराष्ट्रसङ्घेन सम्मेलनस्य आयोजनं क्रियते। अस्मिन् वर्षे संयुक्तराष्ट्रसङ्घस्य २०२३ जलसम्मेलनं न्यूयॉर्कनगरे भविष्यति, यस्य उद्देश्यं जलसंरक्षणविषये जनानां मध्ये जागरूकतां प्रसारयितुं भविष्यति। विश्वे प्रथमवारं १९९२ तमे वर्षे ब्राजीलदेशे आयोजिते पर्यावरणविकाससम्मेलने जलदिवसस्य प्रस्तावः कृतः। तदनन्तरं १९९२ तमे वर्षे दिसम्बरमासे संयुक्तराष्ट्रसङ्घस्य महासभायाः स्वीकृतम्। विश्वजलदिवसस्य उत्सवस्य प्रस्तावः १९९२ तमे वर्षे पारितः, ततः परं प्रतिवर्षं मार्चमासस्य २२ दिनाङ्के विश्वजलदिवसम् आयोजयितुं घोषितः। १९९३ तमे वर्षे मार्चमासस्य २२ दिनाङ्के प्रथमवारं विश्वजलदिवसः आचरितः। २०१० तमे वर्षे संयुक्तराष्ट्रसङ्घः सुरक्षितस्य, स्वच्छस्य, पेयजलस्य स्वच्छतायाः च अधिकारं मानवाधिकाररूपेण स्वीकृतवान्।

सुभाषितम्

महाजनस्य संसर्गः,
कस्य नोन्नतिकारकः।
पद्मपत्रस्थितं तोयम्,
धत्ते मुक्ताफलश्रियम्॥

भावार्थः- न महापुरुषो का सामीप्य कस्यके लिए लाभदायक नहीं होता, कमल के पत्ते पर पड़ी हुई पानी की बूंद मोती जैसी शोभा प्राप्त कर लेती है।

प्रतीकसाठ्ये मुम्बई

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते
सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

“तं समुद्रं कथयतु वयम् ओसमौक्तिकाः!” नदी इव भवन्तं मेलितुं कदापि न आगमिष्यामः- राजेन्द्रराणा

हिमसंस्कृतवार्ता- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

हिमाचलप्रदेशे पूर्वकाङ्ग्रेसविधायकः विद्रोही च राजेन्द्रराणा निरन्तरं सर्वकारे आक्रमणं कुर्वन् अस्ति। अपरपक्षे काङ्ग्रेसविद्रोहिणः भाजपायां सम्मिलिताः इति सम्भावनाः सन्ति। षट् विद्रोहिणः अपि अद्यत्वे दिल्लीनगरे सन्ति। तस्मिन् एव काले बुधवासरस्य अनन्तरं राजेन्द्रराणा शुक्रवासे अपि आमुखपटले (फेसबुक मध्ये) एकं लेखं स्थापितवान्। राजेन्द्रराणा इत्यनेन तस्मिन् पदे भागः लिखितः आसीत्। सः लिखितवान् आसीत्, “तं समुद्रं कथयतु वयम् ओसमौक्तिकाः!” “नदी” इव भवन्तं मेलितुं कदापि न आगमिष्यामः अर्थात् ‘कह देना उस “समन्दर” से हम “ओस” के मोती हैं। “दरिया” की तरह तुम से मिलने कभी नहीं आएंगे!। महत्त्वपूर्ण तु एतत् यत् अन्ते सः केसरध्वजम् अपि उत्थापितवान्। अपि च उल्लेखस्य

पृष्ठभूमिः अपि केसरवर्णीया आसीत्। एषः उल्लेखः अत्यन्तं प्रसरितम् अभवत्। राजेन्द्रराणा शुक्रवासे सायं ५.४५ वादनस्य समीपे अन्यत् फेसबुक-पोस्ट स्थापयित्वा लिखितवान् यत् हिमाचलप्रदेशे व्यवस्थायां एतादृशं परिवर्तनम् अभवत् यत् राज्ये काङ्ग्रेससर्वकारः अस्ति चेदपि काङ्ग्रेसनेतारः निर्वाचनं कर्तुं किमर्थं नाङ्गीकुर्वन्ति.. पृष्ठतः किं कारणम्.. मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः एतत् प्रकाशयिष्यति वा? राजेन्द्रराणा निरन्तरं सर्वकारे आक्रमणं कुर्वन् अस्ति। तस्य लक्ष्यं मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अस्ति। बुधवासे अपि सः प्रतिभासिंहायाः व्याजेन मुख्यमन्त्रिणः सुखविन्दरसिंहसुक्खुः उपरि आक्रमणं कृतवान् आसीत्।

सुजानपुरस्य पूर्वविधायकः राजेन्द्रराणा सामाजिकमाध्यमेषु लिखितवान् आसीत् यत् प्रदेशाध्यक्षा अपि असफलतायाः कारणेन निर्वाचनं कर्तुं न स्वीकृतवती। राणा लिखितवान् आसीत् यत् मुख्यमन्त्रिणः पक्षपातस्य, एकाधिपत्यस्य भावस्य च कारणात् सः अन्यैः अष्टभिः विधायकैः सह राज्यस्य हिताय साहसिकं पदं गृहीतवान्। यः स्वस्य सभासदस्यतायाः अपि चिन्तां विना अन्यायस्य, जनविरोधी शासकस्य च विरुद्धं स्वरं उत्थापितवान्। अस्मात् पूर्वं राजेन्द्रराणावर्यस्य गृहं प्रति धमकीपत्रमपि प्रेषितम् अस्ति। गुरुवासे तस्य पुत्रः अभिषेकराणा सामाजिकमाध्यमेषु पत्रस्य प्रकाशनं कृत्वा दूरभाषेण अपि धमकीकृतः इति अवदत्। सम्प्रति सः हमीरपुरपुलिसं प्रति उपालम्भं दत्तवान् अस्ति। पुलिस अस्य विषयस्य अन्वेषणं कुर्वन् अस्ति।

भाजपादलाय दोषारोपणस्य अपेक्षया स्वान्तः पश्यतु मुख्यमन्त्री, राज्यस्य स्थित्यै सः एव उत्तरदायी- जयरामठाकुरः

हिमसंस्कृतवार्ता- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

पूर्वमुख्यमन्त्री विपक्षनेता च जयरामठाकुरः उक्तवान् यत् मुख्यमन्त्री स्वविधायकान् सम्भालयितुं न शक्नोति। निर्वाचितजनप्रतिनिधिनां सम्मानं कर्तुं न शक्तवान्। यस्मात् कारणात् अद्य एषा स्थितिः उत्पन्ना अस्ति। काङ्ग्रेसविधायकाः एव वदन्ति यत् ये जनाः निर्वाचने प्रतिस्पर्धां कर्तुं वा विजयं प्राप्तुं वा न शक्नुवन्ति ते सर्वकारं चालयन्ति। यत्र निर्वाचितप्रतिनिधिः अपमानस्य सम्मुखीभवति। अस्य कारणात् एते जनप्रतिनिधिः स्वपर्यवेक्षकान् दर्शयित्वा स्वपक्षस्य राज्यसभाप्रत्याशिधः विरुद्धं मतदानं कृतवन्तः। अतः मुख्यमन्त्री स्वस्य अन्तः अवलोक्य भाजपायाः कृते दोषारोपणं कर्तुं त्यजतु। राज्यस्य राजनैतिकस्थित्यै उत्तरदायी सः एव अस्ति। जयराम ठाकुरः अवदत् यत् अद्य राज्ये यत् किमपि भवति तत् केवलं केन्द्रसर्वकारस्य कारणेन एव भवति। आपदासमये केन्द्रसर्वकारेण हिमाचलस्य पूर्णसमर्थनं कृतम्। १८०० कोटिरूप्यकाधिकानां नगदसहायतां प्रदत्ता। एतदतिरिक्तं आधारभूतसंरचनानां पुनर्निर्माणे अपि सहस्राणि कोटिरूप्यकाणां योगदानम् अभवत्। केन्द्रसर्वकारेण दत्तेन

समर्थनेन एव राज्यसर्वकारः आपदा-

आश्रयसंकुलम् सज्जीकर्तुं समर्थः अभवत्। अस्मिन् आपदा-आश्रय-सङ्कुले राज्यसर्वकारेण स्वपक्षतः किमपि धनं न निवेशितम्। केन्द्रात् यत् धनम् आगतं तत् अपि राज्यसर्वकारः आपदं प्रति प्रदातुं न शक्तवान् यत् जनाः प्रामाणिकतया प्रभाविताः अभवन्। प्रियजनानां कृते लक्षशः रुप्यकाणि विना हानिः अपि दत्तानि, येषां हानिः अभवत् ते अद्यापि साहाय्यं अन्वेषयन्ति। विपक्षनेता उक्तवान् यत् केन्द्रसर्वकारेण राज्यस्य परियोजनानां कृते हिमाचलप्रदेशाय २० सहस्राधिककोटिरूप्यकाणां आर्थिकसहायता कृता। अस्मिन् विधानसभासत्रे एतानि विवरणानि सर्वकारेण विधानसभायां प्रस्तुतानि सन्ति। विगतमासेषु हिमाचलप्रदेशे केन्द्रसर्वकारेण सहस्रकोटिभ्यः अधिकमूल्यानां परियोजनानां उद्घाटनानि, आधारशिलाः च कृताः

सन्ति। केन्द्रे सत्तां प्राप्य प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी हिमाचलस्य कष्टानि अवगत्य विशेषराज्यस्य स्थितिं दत्तवान्। परिवहनमन्त्री नितिनगडकरी हिमाचलप्रदेशाय अस्य वर्षस्य अन्ते यावत् एकलक्षकोटिरूप्यकाणां मार्गपरियोजनानां आधारशिलास्थापनम् उद्घाटनं च कर्तुं प्रतिज्ञां दत्तवान्। एतदतिरिक्तं अद्य हिमाचलप्रदेशे यत्किमपि उत्तमा आधारभूतसंरचना वर्तते तत् केन्द्रसर्वकारेण सम्भवं जातम्। जयराम ठाकुरः अवदत् यत् अधुना देशात् असत्यस्य, विश्वासघातस्य च राजनीतिः समाप्ता अस्ति। यत्र आरब्धा तत्र अपि काङ्ग्रेसस्य मिथ्याप्रतिज्ञा-राजनीतिं देशवासिनः अङ्गीकृतवन्तः। अधुना केवलं प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी इत्यस्य प्रतिज्ञा एव देशे प्रचलति। यत् विकासयोजनासु विलम्बं, विरोधं, व्यभिचारं वा विना निर्धारितसमये देशवासिनां कृते समर्पितं भवति। यत्र जनकल्याणयोजनाः भ्रष्टाचारं विना सर्वथा पारदर्शकरूपेण प्रत्यक्षतया देशस्य जनान् प्रति गच्छन्ति। अत एव अस्मिन् समये देशवासिनः एनडीए गठबन्धने ४०० तः अधिकानि आसनानि दत्त्वा नरेन्द्रमोदी प्रधानमन्त्रित्वं कर्तुं गच्छन्ति तथा च काङ्ग्रेसः प्रत्याशी अपि न प्राप्नोति।

समाजे मोदिनः प्रभावः सम्प्रति भाजपा- अभिलेख- मतैः चत्वारि लोकसभासनानि जेष्यति : सुरेशकश्यपः

हिमसंस्कृतवार्ता- शिमला ।

भारतीयजनतादलस्य शिमलासंसदीयक्षेत्रस्य सांसदः पूर्वप्रदेशाध्यक्षः सुरेशकश्यपः गुरुवासे शिमलायां लोअर-विपण्यां पथप्रदर्शनं सम्पत्कारिभयानं च कृतवान्। शिमलामण्डलेन श्रीकश्यपस्य तालीवादेनेन स्वागतं कृत्वा जयश्रीरामस्य घोषैः विपण्यां पथप्रदर्शनम् आयोजितम्। अस्य संसदीयक्षेत्रस्य जनानां सेवां कर्तुं पुनः अवसरः प्राप्तः इति सांसदः अवदत्। सः अवदत् यत् अहं (सुरेशकश्यपः) अस्माकं शीर्षनेतृत्वस्य बहु कृतज्ञः अस्मि। सः अवदत् यत् गतपञ्चवर्षेषु मम संसदीयनिर्वाचनक्षेत्रस्य कृते यत्किमपि सम्भवं तत् कर्तुं मम प्रयासः एव अस्ति। सः अवदत् यत् आगामिषु कालेषु अपि अहं मम संसदीयक्षेत्रं अग्रे नेतुम् यथाशक्ति प्रयत्नः करिष्यामि। तेन उक्तं यत् अद्य सुरेश भारद्वाजः, संजयसूदः, करणनन्दा, अस्माकं मण्डलस्य अध्यक्षः सुनीलधरः च मया सह सन्ति। सः अवदत् यत् अद्य अस्माकं मातृशक्तिः, अस्माकं महिलामोर्चा भगिन्यः, युवामोर्चा सहचराः अधिकारिणः च अस्माकं सर्वेषां मोर्चानाम् अन्ये जनाः अपि सन्ति तथा च अस्य विधानसभाक्षेत्रस्य जनाः अद्य अत्र शिमलानगरे, सीटीओ चौक इत्यत्र च एकत्रिताः सन्ति। सुरेशकश्यपः अवदत् यत् शिमलानगरे निर्वाचनदृष्ट्या प्रथमः कार्यक्रमः आयोजितः अस्ति तथा च लोकसभायाः नामपत्रस्य घोषणायाः दिवसात् आरभ्य एव अस्माकं नेतारः कार्यकर्तारः च १७ विधानसभाक्षेत्रेषु निरन्तरं भ्रमणं कुर्वन्ति इति सः अवदत्। सः अवदत् यत् अस्माकं प्रयासः अयं भविष्यति यत् अस्मिन् समये अपि गतवारं इव वयं त्रिलक्षं २७ सहस्रं जनानाम् आशीर्वादं प्राप्नुमः। अनुरागठाकुरः हमीरपुरतः सांसदः अस्ति तथा च अधुना यावत् प्रत्याशी केवलं द्वयोः क्षेत्रयोः एव घोषितः अस्ति। सः अवदत् यत् अस्मिन् समये अपि भाजपा अभिलेखान्तरेण चतुर्षु आसनेषु विजयं प्राप्स्यति। अस्मिन् समये हिमाचले चत्वारि अपि आसनानि दलं जित्वा राष्ट्रियलोकतांत्रिकगठबन्धनम् (एनडीए) ४००, भाजपा ३७० आसनानि पारयिष्यति, पुनः एकवारं मोदीसर्वकारः एतत् लक्ष्यं स्वीकृत्य अग्रे गच्छति।

विदेशेषु अपि हिमाचलीसंस्कृतेः प्रभावः, नाटीगायकः कुलदीपशर्मा लन्दननगरे सम्मानं प्राप्तवान्

हिमसंस्कृतवार्ता- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

कलाक्षेत्रे राज्यस्य नाम अन्ताराष्ट्रीयस्तरं प्रति नेतुम् प्रतिष्ठितस्य वर्ल्डबुक-आफ-रिकार्ड्स, लन्दनम् इत्यस्य भारतीय-अध्यायेन नाटीगायकः कुलदीपशर्मा सम्मानितः अस्ति। गतदिवसे सोलननगरं प्राप्तः नाटीगायकेन उक्तं यत् राज्यस्य अन्येषां राज्यानां जनेभ्यः च बहुस्नेहः प्राप्तः अस्ति। सः अवदत् यत् अधुना विदेशेषु अपि हिमाचलीसंस्कृतेः उत्सवः आरब्धः अस्ति, यत् राज्यस्य कृते महत् गौरवस्य विषयः अस्ति। न केवलं तेषां अपितु हिमाचलस्य सर्वेषां लोककलाकानां कृते गौरवस्य विषयः अस्ति यत् विदेशेषु निवसन्तः हिमाचलीजनाः हिमाचलस्य कलाकारानां कृते विदेशीयभूमौ प्रदर्शनस्य अवसरं प्रदत्तवन्तः, हिमाचलसंस्कृत्या सह अपि सम्बद्धाः सन्ति।

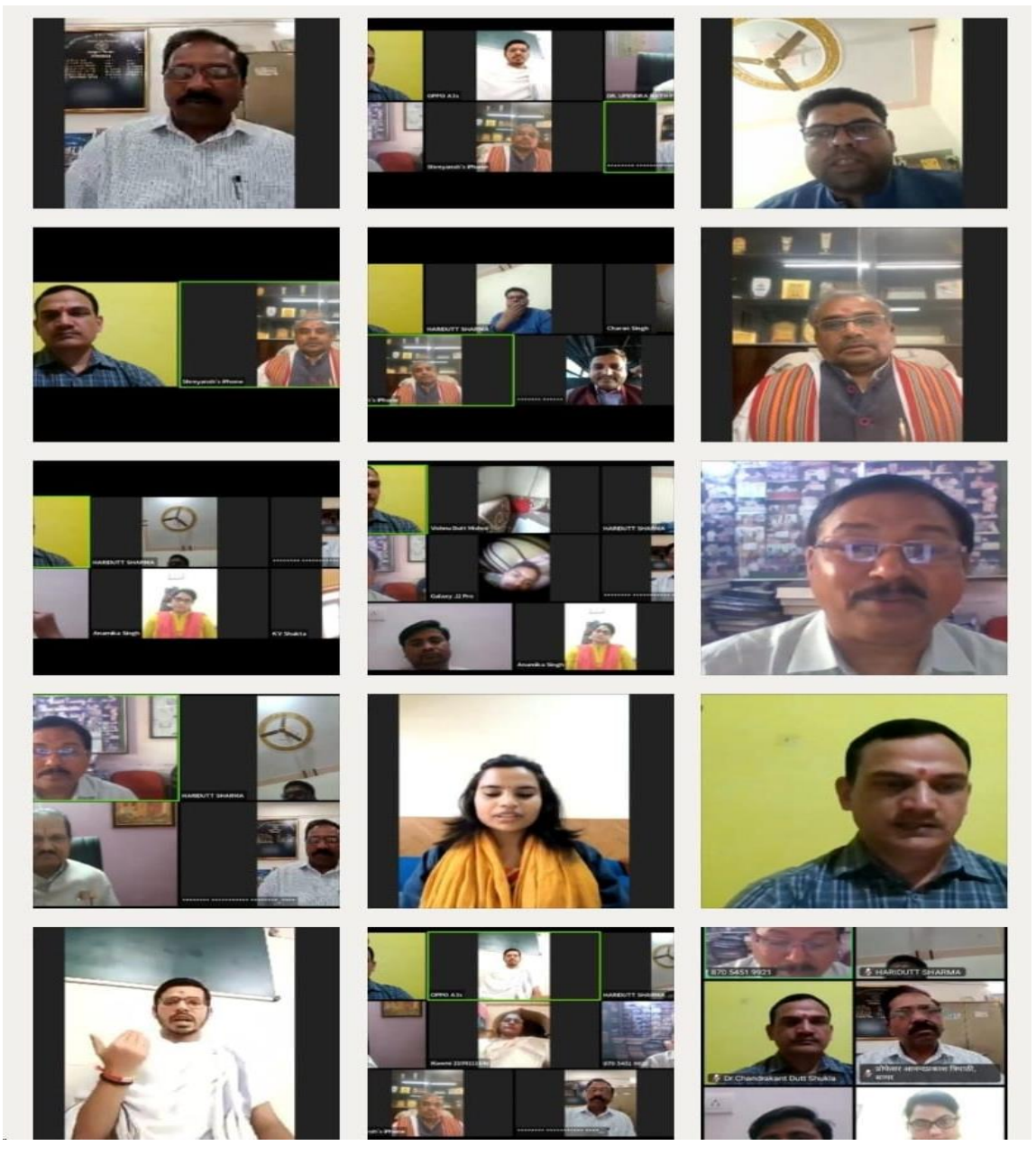
ऊनायाः जिलाप्रशिक्षणसंस्थाने सम्पन्ना माध्यमिकविद्यालयस्य भाषाशिक्षकाणां कार्यशाला

हिमसंस्कृतवार्ताः, देहलां ऊना। हिमाचलस्य ऊनायां देहलांक्षेत्रे जिलाशिक्षकप्रशिक्षणसंस्थाने आयोजितायाः चतुर्दिवसीयकार्यशालायाः समापनं सोत्साहेन गुरुवासरे 21 मार्चदिनांके अभवत्। अस्मिन्नावसरे संसाधनव्यक्तिरूपेण हिन्दीभाषायाः शिक्षिकाया सुदेशपाठकवर्यया सत्रस्य प्रारम्भं कुर्वन् हिन्दीभाषायाः विविधानां विधानां परिचयः कारितः, तत्रैव विद्यालयीय कक्षासु मात्रात्मके व्यवहारे क्रियमाणानां अशुद्धीनां विषये ध्यानाकर्षितम्। तथा उक्तं यत् विद्यालयेषु पठन्तः सर्वे छात्राः अस्माकं छात्राः सन्ति एतत् विचार्य सर्वदा अस्माभिः पाठनं करणीयम्, तत्रैव द्वितीये सत्रे स्ववक्तव्ये डॉ.अमनदीपशर्मा विद्यालयीयकक्षासु सरलमानकसंस्कृतम् इत्यस्य प्रयोगे प्रायोगिकसंस्कृतस्योपरि बलं दत्तवान्, तेनोक्तं यदि अस्माकं विद्यालयेषु संस्कृतप्रार्थनासभायाः आयोजनं भविष्यति तु निश्चयेन विद्यालयेषु प्रायोगिकसंस्कृतस्य प्रचारः प्रसारः भविष्यति। संस्कृतशिक्षकेभ्यः निवेदनं कुर्वन् डॉ.अमनदीपशर्मा उक्तवान् यत् अस्माकं सर्वे संस्कृतशिक्षकाः संस्कृतसमाजस्य पोषकाः सन्ति,

अतः यदि सर्वे मिलित्वा संस्कृतकुटुम्बवत् संस्कृतस्योन्नयनार्थं कार्यं करिष्यन्ति तु निश्चयेन भविष्ये सर्वत्र संस्कृतस्य वातावरणं भविष्यति। अस्य कार्यक्रमस्य समापनसत्रे सभायाः अध्यक्षता उपशिक्षानिदेशकः (उच्च) देवेन्द्रचन्देलः कृतवान्, तेनोक्तं यत् विद्यालयेषु प्रायः संस्कृतशिक्षकाणां हिन्दीशिक्षकाणाञ्च महत्वपूर्णं योगदानमस्ति, ये नैतिकरूपेणापि छात्राणां विकासं कुर्वन्ति। स्वसम्बोधने तेनोक्तं यत् अस्माभिः विद्यालयेषु संसाधनानां पारस्परिकसहयोगेन शिक्षणव्यवस्थायाः उन्नयनं करणीयम्। अस्मिन् क्रमे जिलापरियोजनाधिकारी राकेश-अरोड़ा कार्यशालायाः साफल्याय सर्वेभ्यः प्रतिभागिभ्यः शुभकामना अयच्छत्। तेन विशेषतया संसाधनव्यक्तिशिक्षकयोः डॉ शिवकुमारस्य शिवपालस्य च विशेषः धन्यवादः ज्ञापितः। कार्यशालायाः सहसमन्वयिका सुधा पराशरः सर्वेषां शिक्षकाणां भूरिः भूरिः प्रशंसा कृतवती, तथा उक्तं यत् सर्वे शिक्षकैः अनुशासनपूर्वकं कार्यशालायां भागः ग्रहीतः।

एकादश्यां तृतीया श्रीमद्रामाश्रिता व्याख्यानगोष्ठी सम्पन्ना

हिमसंस्कृतवार्ताः। चातुर्वेद-संस्कृतप्रचार-संस्थानम् काशी द्वारा हिन्दी-संस्कृतविभाग- डॉ. हरीसिंहगौरविश्वविद्यालयः सागर-मध्यप्रदेशः एवं देवनागरी- स्नातकोत्तर महाविद्यालयः, गुलावठी, बुलन्दशहर-उ.प्र. इत्यनयोः संयुक्ततत्त्वावधाने एकादशी तिथीया तृतीया श्रीमद्रामाश्रिता व्याख्यानगोष्ठी फाल्गुणशुक्लपक्षस्य रङ्गभयामिकादश्यां सुसम्पन्ना। सर्वादी विहितं वैदिकं मङ्गलाचरणम् आचार्यशिवमिश्रेण, पौराणिकं शोधार्थिन्या दिव्याया च। समन्वयकवर्येण प्रो.आनन्दप्रकाशत्रिपाठिना बीजवक्तव्यपूर्वकं स्वागतं कृतम्। विशिष्टवक्ता मुम्बई विश्वविद्यालयीयः,

हिन्दीविभागाध्यक्षः प्रो.करुणाशङ्कर उपाध्यायवर्यो वर्तमानसन्दर्भे महर्षिवाल्मीकेः गोस्वामिनः तुलसीदासस्य च रामः, इतिविषये प्रोवाच यद्वाल्मीकेः रामः अस्माकं सनातनधर्मावलम्बिनां सांस्कृतिकं व्यक्तित्वमस्ति, समरसतायाः प्रतीकः, धर्मस्य साक्षाद्विग्रहः, शक्ति-शील-सौन्दर्यादीनां समुच्चयोस्ति। तत्रैव तुलसीदासस्य रामः भूपालचूडामणिरस्ति। धर्मध्वजरक्षकः, लोकमङ्गलप्रदायकः, मानवीयगुणानां दर्शनीयं तत्त्वमस्ति। दारिद्र्यदशाननविनाशकोस्ति। एतद्वयमपि स्वरूपं लोकानुग्रहकारकमस्ति। अत एव रामवज्जीवनं, रामराज्यादिकं कल्पनीयं भवति। मुख्यवक्ता एवं सभाध्यक्षः प्रो.श्रेयांशद्विवेदी संस्थापककुलपतिः महर्षिवाल्मीकिसंस्कृतविश्वविद्यालयः कैथल-हरियाणा, वाल्मीकिरामायणमाश्रित्य राम-अगस्त्यसंवादविमर्शः, इतिविषयमाश्रित्य विशेषेण राक्षसकुलसमुद्भवं, नामकरणादिकञ्च प्रोवाच । धन्यवादज्ञापनं संयुक्तसंयोजकः डॉ. हरिदत्तशर्मा कृतवान्। गोष्ठ्याः सञ्चालनं संयोजकः डॉ. चन्द्रकान्तदत्तशुक्लः सम्पादितवान्। शुभकामना-शान्तिपाठेनसह गोष्ठ्याः सम्पूर्तिर्जाता। अवसरेऽस्मिन् डॉ. प्राज्ञेशकुमारमिश्र, डॉ. अभिषेकपाण्डेयः, डॉ. आभाद्विवेदी, डॉ. नेहामिश्रा, डॉ. विपिनद्विवेदी, डॉ. सन्ध्या ठाकुरः, डॉ. अरविन्दतिवारी, डॉ. खगेन्द्रमिश्रः, डॉ. सर्वेशशाण्डिल्यः, महकमौर्या, प्रियंका यादवः, अनन्या श्रीवास्तवा, शालिनी कश्यप, प्रिया विश्वकर्मा, आंचलगुप्ता, अनामिकासिंह-प्रभृतयः नैके समुपस्थिता आसन्।

अभ्यासः चित्रव्याख्या

मार्च मासः समागतः ।
मार्च मासः इत्युक्ते परीक्षायाः मासः इत्यर्थः ।
भारतदेशे प्रायः सर्वेषु विद्यालयेषु परीक्षाः मार्च मासे एव भवन्ति ।
अनेन कारणेन एव बहूनां छात्राणां मातापित्रोः च कृते भीतिदायकः अयं मार्च मासः ।
अस्मिन् मासे यावत् मनस्तापः छात्राः अनुभूयन्ते, तावत् हि मनस्तापः मातापित्रौ अपि अनुभूयते
परीक्षायाः अनन्तरं, छात्राणां मध्ये प्रश्नपत्रस्य उपरि चर्चा भवति ।
उत्तराणां विषये संवादः भवति ।
'परीक्षा कथम् आसीत् ?'
'सरलं वा ? कठिनं वा ?'
'त्वं कथं लिखितवान्/ लिखितवती ?'
'अस्य प्रश्नस्य उत्तरं किम् ?'
'एतं प्रश्नं त्यक्तवान् किम् ?'

'एतस्य उत्तरम् अहं विस्मृतवान्, किम् आसीत् तत् ?'
'मम कृते तु इतोऽपि किञ्चित् समयः अपेक्षितः आसीत् ।'
'एतस्य कृते अहं पूर्णाङ्कान् प्राप्नोमि एवं छात्राणां मध्ये संवादः चर्चा च भवतः ।
उत्तराणां स्थिरीकरणे केचन छात्राः तृप्ताः दृश्यन्ते, अन्ये केचन निराशाः दृश्यन्ते ।
अस्मिन् चित्रे अपि तादृशः संवादः प्रचलन् अस्ति, छात्रमित्रयोः मध्ये ।

विकसितभारतनिर्माणे बिहारराज्यस्य भविष्यति महत्त्वपूर्ण योगदानम् - डॉ० छबिलान्यौपानेः

बिहारराज्यान्तर्गते दरभङ्गाजनपदे कविनागार्जुनजन्मभूमौ तरौनीग्रामे अवस्थितेन कामेश्वरसिंहदरभङ्गासंस्कृतविश्वविद्यालयस्याङ्गीभूतेन नागार्जुन-उमेश-संस्कृतमहाविद्यालयेन बिहारदिवसस्य पूर्वसन्धायां "बिहारप्रदेशस्य लोकसंस्कृतिः" इति विषयमवलम्ब्य एकस्य कार्यक्रमस्य आयोजनं कृतम्। कार्यक्रमस्य आध्यक्षं निर्वहता महाविद्यालयस्य प्रभारीप्रधानाचार्येण डॉ०छबिलान्यौपाने-महोदयेन प्रोक्तं यत् - "विकासशीलराष्ट्रपद्धौ भारतराष्ट्रम् अग्रे प्रतिष्ठापनाय बिहारप्रदेशः स्वस्य महत्त्वपूर्णं भूमिकां निर्वहति। अस्माभिः भारतस्य विकासाय स्व-स्वस्तरेभ्यः सततं प्रयासः करणीयः।" कार्यक्रमविषयमभिलक्ष्य महाविद्यालयस्य शिक्षकैः डॉ०रेणुझा-डॉ०सरस्वतीकुमारी-डॉ०विभूतिनाथझामहोदयैः अथ च शिक्षकेतरकर्मिभ्यां राजकुमारझा-मुकुन्दकुमाराभ्यां स्वस्वविचाराः प्रकटीकृताः। अवसरेऽस्मिन् महाविद्यालयीयैः छात्रैः छात्राभिश्च (विशेषतः नीतिशकुमारः, कबीरदासः, सुरेशकुमारः, श्रुतिप्रिया, अंजुकुमारी, अंजलीकुमारी, मीनूकुमारी, तुलसीकुमारी, रजनीशझा आदिभिः) बिहारराज्यस्य लोकसंस्कृतिविषयकानि गीत-भजन-कविता-भाषणानि प्रस्तुतानि।

डाक्टर बाबू राजेन्द्रप्रसादः

क्रि.श. १८८४तमवर्षस्य डिसेम्बर्मासस्य तृतीयदिनतः क्रि.श. १९६३तमवर्षस्य फेब्रवरीमासस्य २८तमदिनपर्यन्तम्) भारतस्य प्रथमो राष्ट्रपतिः आसीत् । भारतीयस्वतन्त्रतायाः अन्दोलने प्रमुखनेतृषु अन्यतमः । अपि च भारतीयराष्ट्रियकाङ्ग्रेस् इति राजनैतिकपक्षस्य अध्यक्षस्य भूमिकां सम्यक् निर्वूढवान् । भारतीयसंविधानस्य निर्माणे अपि अस्य प्रधानं योगदानम् अस्ति यस्य परिणामेन क्रि.श. १९५०तमवर्षस्य जनवरिमासस्य २६तमे दिने भारतं गणतन्त्रम् अभवत् । राष्ट्रपतिपदम् अतिरिच्य एषः भारतस्य केन्द्रीयमन्त्रिणः पदे अपि कञ्चित्कालं व्यराजत । समग्रे देशे अत्यन्तं लोकप्रियः भूत्वा जनैः राजेन्द्रबाबू अथवा देशरत्न इति आहूयते स्म । भारतदेशस्य बिहारराज्ये महादेवसहायस्य पुत्ररूपेण

राजेन्द्रप्रसादस्य जन्म अभवत् । किन्तु अस्य पूर्वजाः उत्तरप्रदेशराज्यस्य अमोडाप्रदेशस्य निवासिनः । अस्य कुटुम्बिनः कायस्थाः आसन् । अस्य पिता संस्कृतभाषायां पारसीभाषायां च प्रवीणः आसीत् । राजेन्द्रस्य पितामहः विद्यावान् आसीत् । अतः देशान्तरगतेन तेन हट्टवा संस्थाने दिवानस्य कार्यं प्राप्तम् । त्रिंशत् वर्षाणि तस्मिन् संस्थाने कार्यं कृतवान् । तदा स्वयं किञ्चिद्भागं क्रीतवान् । अस्य पिता महादेव सहायः कृषिकर्म करोति स्म । राजेन्द्रस्य पितृव्यः जयदेव सहायः अपि क्षेत्रकर्मणि सहायः भवति स्म । जयदेवस्य किमपि सन्तानं नासीत् । अतः एषः अपि राजेन्द्रं स्वपुत्रः इव पश्यति स्म । पितुः पितृव्यस्य पितामहस्य च प्रेम्णा राजेन्द्रः सुखेन पालितः । पितामह्याः मातुः च प्रीतिरपि निरतिशया आसीत् । माता प्रभाते अनेन सह शीघ्रं शयनादुत्थाय प्रभागतीतानि भजनं कीर्तनं रामयणमहाभारतादीनां कथाः च श्रावयति स्म ।